

Silkeborg og statsskovene

I middelalderen hørte skovene omkring Silkeborg under Silkeborg Slot, som muligvis er grundlagt af adelslægten Mus sidst i 1300-tallet. Senere fik Bispestolen i Århus ejendomsretten til slottet. Ved reformationen i 1536 blev slottet og de tilhørende arealer overtaget af kongen, Christian 3., som op gennem renessancen bl.a. brugte de store skove til kongelige jagter.

Kongens udgifter til krige i 1600-tallet havde medført stor gæld, og Silkeborg Slot blev i 1664 overdraget til kongens vinhandler Christian Fischer – dog med en tilbagekøbsklausul. I 1720 tilbagekøbte kongen derfor Silkeborg og udlagde ejendommen som en del af det enorme Skanderborgske Rytterdistrikt. I rytterdistriktet boede ca. 700 soldater fra rytterhæren og deres heste afgræssede skove og ådale m.v. Det er tænkeligt, at Indelukket ved Silkeborg var et indhegnet græsningsområde for rytterhestene.

I 1767 blev hele Det Skanderborgske Rytterdistrikt solgt på auktion. Silkeborg Hovedgård blev erhvervet af ritmester Hans Nikolaj Hoff, som opførte nye hoved- og avlsbygninger, dér hvor Silkeborg Museum ligger i dag. Museet er indrettet i bl.a. den gamle hovedbygning og et stykke af en staldlænge.

Staten overtog som største kreditor igen hovedgården i Silkeborg ved tvangsauktion i 1823. Herefter blev den splittet op i Silkeborg Hovedgård og Silkeborg Skovdistrikt (nu Naturstyrelsen Søhøjlandet). På hovedgårdens jord voksede byen Silkeborg frem fra midt i 1840'erne efter etableringen af Silkeborg Papirfabrik.

Papirfabrikken og handelspladsen Silkeborg nød i begyndelsen godt af Gudenåens vand, som kunne udnyttes til vandkraft og pramfart mellem Silkeborg og Randers. Men byudviklingen fik endnu mere kraft, da Silkeborg blev koblet til jernbane-nettet i 1871 og fik status som købstad i år 1900.

Mens pramfarten var vigtigste transportmiddel trak karle prammene op mod strømmen. Pramkarlene benyttede en Træksti langs Gudenåen, indtil etableringen af Tangeværket i 1921 satte en stopper for pramfarten. Idag kan man også færdes til fods ad Trækstien. En tur ad Himmelbjergruten kan derfor forlænges ad Trækstien til Randers og videre ad stier langs Randers Fjord.

Silkeborg og statsskovene

I middelalderen hørte skovene omkring Silkeborg under Silkeborg Slot, som muligvis er grundlagt af adelslægten Mus sidst i 1300-tallet. Senere fik Bispestolen i Århus ejendomsretten til slottet. Ved reformationen i 1536 blev slottet og de tilhørende arealer overtaget af kongen, Christian 3., som op gennem renessancen bl.a. brugte de store skove til kongelige jagter.

Kongens udgifter til krige i 1600-tallet havde medført stor gæld, og Silkeborg Slot blev i 1664 overdraget til kongens vinhandler Christian Fischer – dog med en tilbagekøbsklausul. I 1720 tilbagekøbte kongen derfor Silkeborg og udlagde ejendommen som en del af det enorme Skanderborgske Rytterdistrikt. I rytterdistriktet boede ca. 700 soldater fra rytterhæren og deres heste afgræssede skove og ådale m.v. Det er tænkeligt, at Indelukket ved Silkeborg var et indhegnet græsningsområde for rytterhestene.

I 1767 blev hele Det Skanderborgske Rytterdistrikt solgt på auktion. Silkeborg Hovedgård blev erhvervet af ritmester Hans Nikolaj Hoff, som opførte nye hoved- og avlsbygninger, dér hvor Silkeborg Museum ligger i dag. Museet er indrettet i bl.a. den gamle hovedbygning og et stykke af en staldlænge.

Staten overtog som største kreditor igen hovedgården i Silkeborg ved tvangsauktion i 1823. Herefter blev den splittet op i Silkeborg Hovedgård og Silkeborg Skovdistrikt (nu Naturstyrelsen Søhøjlandet). På hovedgårdens jord voksede byen Silkeborg frem fra midt i 1840'erne efter etableringen af Silkeborg Papirfabrik.

Papirfabrikken og handelspladsen Silkeborg nød i begyndelsen godt af Gudenåens vand, som kunne udnyttes til vandkraft og pramfart mellem Silkeborg og Randers. Men byudviklingen fik endnu mere kraft, da Silkeborg blev koblet til jernbane-nettet i 1871 og fik status som købstad i år 1900.

Mens pramfarten var vigtigste transportmiddel trak karle prammene op mod strømmen. Pramkarlene benyttede en Træksti langs Gudenåen, indtil etableringen af Tangeværket i 1921 satte en stopper for pramfarten. Idag kan man også færdes til fods ad Trækstien. En tur ad Himmelbjergruten kan derfor forlænges ad Trækstien til Randers og videre ad stier langs Randers Fjord.

Byområde. Town area. Stadtgebiet.

Bebyggelse. Houses. Häuser.

Sø. Lake. See.

Vandløb. Stream. Wasserlauf.

Skov. Forest. Wald.

Hede. Heath. Heide.

Eng/vådområde. Meadow/wetland. Wiese/Feuchtgebiet.

Statejet område. Public area. Öffentlich.

Jernbane. Railway. Eisenbahn.

Motorvej. Motorway. Autobahn.

Landevej. Road. Straße.

Skovvej/markvej. Gravel road. Waldweg/Feldweg.

Sti. Path. Pfad.

Højdekurver, 1 meter. Contourline, 1m. Höhenlinien, 1 Meter.

Afmærkede hovedvandrerruter. Signposted hiking trails. Markierte Hauptwanderwege.

Afmærkede sidevandrerruter. Signposted walking trails. Markierte kürzere Wanderungen.

Cykelruter. Cycling routes. Fahrradwege.

P Parkering. Parking. Parkplatz.

T Turistinformation. Tourist information. Touristeninformation.

S Station. Railway station. Bahnhof.

Seværdighed/attraktion. Sight/attraction. Sehenswürdigkeit/Attraktion.

N Natureseværdighed. Scenic sight. Naturattraktion.

H Historisk spisested. Historic restaurant. Historisches Gasthaus.

T Turistbåd. Excursion boat. Touristenboot.

S Solfærgen Søhøjlandet. Solar-powered passenger ferry. Personenfähre.

B Bådehavn. Boat harbor. Bootshafen.

H Hotel.

V Vandrehjem. Hostel. Hostel.

B Badested. Bathing place. Badestelle.

A Campingplads. Camping ground. Campingplatz.

T Teltplads. Primitive campsite. Zeltplatz.

S Shelter. Trail shelter. Shelter.

T Toilet. Toilet. Toilette.

M Madpakkehus. Picnic area. Picknickplatz.

R Rasteplads. Lay-by. Rastplatz.

F Fugletårn. Birdwatching tower. Vogelbeobachtungsturm.

K Kano-udlejning. Canoe rental. Kanuverleih.

N Naturudstilling. Nature exhibition. Natursausstellung.

S Skovfitness. Outdoor fitness park. Wald Fitneß.

U Udsigtspunkt. Viewpoint. Aussichtspunkt.

S Startsted for mountainbikerute. Mountain bike route. Mountainbikestrecke.

H Hundeskov. Forest for dogs without a leash. Wald für Hunde ohne Leine.

Sindbjerg og Stoubjerg

Sindbjerg og Stoubjerg hedder de to markante bjergtoppe nord for Borresø. Sindbjerg og Stoubjerg er lagt på Sejs Hede af to rivaliserende kæmper, som havde behov for steder at hvile sig imellem deres kampe.

De to bjergtoppe hørte oprindeligt til en landbrugsejendom, men i 1910 solgte ejeren bakkerne til fabrikant Hammer og redaktør Sophus Sørensen, Silkeborg Avis. De nye ejere tog initiativ til en fredning af bakkerne, og der står i dag en mindesten herom på Sindbjerg. Fredningen er senere udvidet, så den også omfatter Sejs Hede.

Bakkerne har sandsynligvis i århundreder ligget hen som lyngklædte bakker. Fredningen af området skal sikre, at de også fremover forbliver lyngklædte, og at udsigten fra bakkerne til bl.a. Himmelbjergret bevares.

Hvem står bag Himmelbjergruten?

Himmelbjergruten er realiseret gennem et grønt partnerskab bestående af: Alling Beboerforening, Bandedanmark, Brugsforeningen Tryg, Danmarks Naturfredningsforening, FDF Friluftscenter Sletten, Friluftsrådets Søhøjlandskreds, Himmelbjergegnens Natur- og Idrætssefterskole, Laven Borgerforening, Laven-Linå Idrætsforening, Ry Cycle Club, Sejs-Svejbæk Lokalråd, Skyttehusets Camping, VisitSilkeborg, VisitSkanderborg, Naturstyrelsen Søhøjlandet, Silkeborg Kommune og Skanderborg Kommune.

Welcome to the hiking route, "Himmelbjergruten"

The hiking route, Himmelbjergruten, runs from Ry Station along the northern side of the Himmelbjerg Lakes to Silkeborg Station and from here south of the lakes to Himmelbjergret. Halfway along this stretch you can get across the lakes on a solar-powered passenger ferry.

Himmelbjergret was acquired for the Danish people by King Christian VIII in 1840. Since then, the "mountain" has been a national gathering place, and recurrent constitutional celebrations have been held here since the fifth anniversary of the Danish Constitution in 1854.

In 1861 the excursion boat Hjejlen was put into operation, and since then tourists have flocked to the scenic Himmelbjerg area - from 1871 by train and later by car. Today Himmelbjergret is buzzing with activity all summer long. Visit the playground Legeuniverset, enjoy the view from the tower, or buy a souvenir in one of the old stands.

Willkommen an der Wanderstrecke "Himmelbjergruten"

Die Himmelbjergroute geht von Ry Bahnhof nördlich um den Himmelbjerg-Seen herum bis Silkeborg Bahnhof und von da südlich um den Seen herum bis zum Himmelbjerg. Mitten auf der Strecke können Sie den Gudenå mit einer Solarbetriebenen Mini-Fähre überqueren.

Das Himmelbjerg wurde von König Christian der Achte in 1840 für das dänische Volk gekauft. Seitdem gilt das Berg als nationaler Versammlungsort, und seit dem fünften Jahrestag vom dänischen Grundgesetz in 1854, wurden hier wiederkehrend die Verfassung gefeiert.

1861 wurde das Ausflugsboot die Hjejle in Betrieb genommen und seitdem haben viele Touristen die wunderschöne Umgebungen bei dem Himmelbjerg genossen - seit 1871 mit dem Zug und später mit dem Auto. Heutzutage gibt es im Sommer vieles zu sehen am Himmelbjerg: Die Kinder können am Spielplatz "Legeuniverset" toben, die Aussicht vom Turm ist einzigartig und in den alten Verkaufspavillons werden Souvenirs angeboten.

Adgang og regler for færdsel

Den afmærkede vandrerrute, Himmelbjergruten, berører både privatejede og offentlige arealer. Naturbeskyttelseslovens regler gælder for al færdsel.

Vandring og cykling

- Vandring og cykling ad veje og stier i det åbne land er tilladt.
- I privatejede skove må man benytte stier og veje. Adgangen til de private arealer må ske fra kl. 6 til solnedgang.
- Færdsel er på eget ansvar.

Ophold

- I private skove og på private udyrkede arealer er ophold inden for 150 m fra beboelses- og driftsbygninger ikke tilladt.
- I offentlige skove er ophold inden for 50 m fra beboede bygninger ikke tilladt.

Jagt og intensivt landbrugs- og skovarbejde

- Ejeren af private veje og stier i det åbne land, udyrkede arealer og private skove kan ved skiltning forbyde adgang på dage, hvor der holdes jagt, eller udføres intensivt landbrugs- og skovarbejde.

Hunde

- Hunde skal føres i snor.

Affald

- Benyt de opstillede affaldsbeholdere eller tag dit affald med hjem! Finder du affald, er det en stor hjælp, hvis du fjerner det!



Ludvigslyst og Linå Vesterskov

Store arealer i Linå Sogn var i 1600-tallet overdraget fra kongen til Københavns Universitet herunder Linå Vesterskov. Overretsprokurator Hald fra Laven Hovgaard købte skoven i 1840, og på et åbent areal nær søen opførte han ca. 1850 landbruget Ludvigslyst.

Birkedommer Drechsel ejede Ludvigslyst i perioden 1858-1878. Han havde i 1860 opført en bro over Gudenåen, men Drewsen ønskede fri passage for Hjejlen, så man gravede en bred kanal gennem Svejbæk Odde. Svejbæk Færgeslet blev etableret med udgangspunkt fra Svejbæk Færgegård til erstatning for broen.

Ludvigslyst og Færgegården udviklede sit til lokale spisesteder og blev suppleret med Ålekroen. Skyttehusets Camping opstod i 1960'erne på Færgegårdens arealer.

I 1860-62 blev Linå Vesterskov købt af dr. phil. C. M. Poulsen (1818-1885). Han kultiverede og tilplantede lyngklædte arealer med bl.a. douglas-gran, som stadig kan opleves på en vandretur ad Himmelbjerggruten.

Linå Vesterskov drives i dag som et privat aktieselskab med ca. 450 hektar skov.

Gammel Laven og Laven Station

Landsbyen Laven ligger højt over Julsø. De middelalderlige voldsteder Gammelkol og Dynæs på arealerne mellem byen og søen kan man besøge, og her er yderligere information.

Gårde og huse hørte i middelalderen under Silkeborg Slot. Efter reformationen i 1536 blev slottet et kongeligt len og sidst i 1600-tallet en del af Det Skanderborgske Rytterdistrikt.

Da jernbanen Skanderborg-Silkeborg blev anlagt, opførtes en station på Laven mark. Hurtigt opstod en ny bydannelse, Laven Stationsby. Stationsbygningen blev nedrevet i 1972.

Digteren Johan Skjoldborg (1861-1936) var i 1907-1914 ejer af husmandsstedet på Dynæs. Her arrangerede han folkemøder med op til 20.000 deltagere.

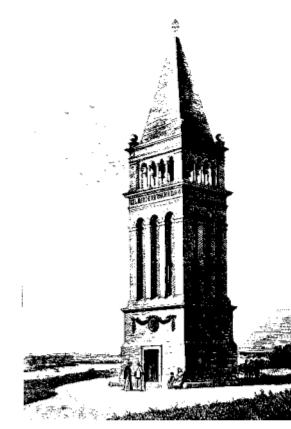
Himmelbjergset fra Bryggebjerg

Bryggebjergs top ligger 80 meter over havet. Fra det ca. 20 meter lavere liggende område, der kaldes Udsigten, er kigget ud over Gudenåen, søerne og skovene helt betagende.

Adgangen for offentligheden til disse to steder er sikret ved fredning. Fra de to udsigtspunkter kan man se Himmelbjergtårnet, som blev indviet på Himmelbjergets top 147 meter over havet i 1875.

Tårnet er tegnet af arkitekt Ludvig P. Fenger på anmodning fra Tårnkomiteen, der var stiftet af papirfabrikant Michael Drewsen i 1867.

Tårnet er sat som et minde om Grundloven og kongen Frederik 7., som ved Grundlovens underskrivelse indførte folkestyret. Det var først med indførelsen af kvindernes valgret i 1915, at man taler om demokrati.



Alling og Ry

Alling udgjorde fra middelalderen et selvstændigt sogn med egen kirke, og byen er bl.a. kendt for sin gamle bystruktur med huse og gårde, der ligger tæt omkring et fællesareal.

Gårde i Alling hørte i middelalderen til Øm Kloster. Disse gårde blev ved reformationen i 1536 kongens ejendomme. Ved auktionen over Det Skanderborgske Rytterdistrikt i 1767 blev Alling solgt til ammand Woyda som fæstegods til hovedgården Sofiendal ved Veng.

Allings bønder fik sidst i 1700-tallet mulighed for at købe gårdene og blive selvejere. Det satte skub i landbrugsproduktionen, men der var også andre vigtige indtægtskilder. I sognene Them, Rye, Linå, Alling og Tulstrup var træskofremstillingen særlig betydningsfuld, og en dygtig træskokarl kunne tjene mere på træsko end ved landbruget.

I Alling havde træskokarlene lejet et lokale, hvor de jævnligt holdt "legestuer", som endte med "larm og svir og kortspil om penge". Sognerådene måtte lave strenge regler for at styre morskaben.

Før jernbanen kom, var Alling vendt mere mod områdets største by Rye (nu Gl. Rye), hvortil der var "færge" over Gudenåen flere steder. Men da jernbanen Skanderborg-Silkeborg åbnede i 1871, blev Alling knyttet tættere på Ry Station. Forbindelsen blev styrket i 1908, da man anlagde Silkeborgvej og vejbroen over Marimunde.

I forbindelse med etableringen af Himmelbjerggruten, blev endnu en bro opført over Marimunde. Kvicklybroen fører idag vandrestæder og cyklister over Marimunde.

Stednavnet Marimunde kommer af Marild Kjær, der er betegnelsen på det sumpede område, hvor Knudsø udmunder i Birksø.

Himmelbjerggruten

Velkommen til Himmelbjerggruten, der fører fra Ry Station nord om Himmelbjergsøerne til Silkeborg Station og fra Silkeborg Station syd om søerne til Himmelbjergset.

Midt på strækningen kan du komme over søerne mellem Skyttehusets Camping og Ålekroen, hvor der i sommerhalvåret er indsat en soldreven færge.

Himmelbjerggruten er i alt ca. 40 km lang, og er afmærket med røde pile og prikker på pæle. Pile viser, hvor du skal dreje, og prikker fortæller, at du er på rette vej og bare kan fortsætte.

Pælenes farve fortæller, om du er på private eller offentlige arealer. Brune pæle står på private arealer, hvor du må færdes på veje og stier fra kl. 6.00 til solnedgang. Røde pæle står på statens arealer og sorte pæle på kommunale arealer.

På de offentlige arealer må du færdes døgnet rundt, og også uden for vej eller sti, hvis der ikke er hegn eller skiltet anderledes.

En tur ad Himmelbjerggruten kan kombineres med de lokale ruter, der er afmærket med gule pile og prikker.

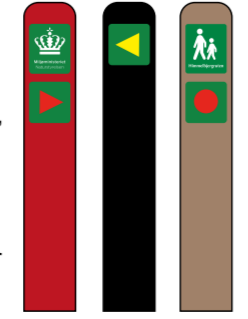
Eller du kan kombinere med en tur ad Vandruten Aarhus-Silkeborg eller Megebanestien til Glarbo, som også er afmærket med røde pile og prikker. Vandruten Aarhus-Silkeborg har flere steder fælles forløb med Himmelbjerggruten.

Du kan se, hvilken rute du befinder dig på, da ruterne med jævne mellemrum er skiltet med navn. Ved bl.a. P-pladser finder du informationstavler med oversigtskort, der viser, hvor du er, og hvilke ruter, du har i nærheden. I denne folder kan du genfinde de farver og navne, som de afmærkede ruter er skiltet med.

Pælenes farve viser, om du er på statslige (røde), kommunale (sorte) eller private arealer (brune).

Himmelbjerggruten fører dig gennem et særdeles varieret og spændende landskab. Gudenåen gennemløber Himmelbjergsøerne, og fra søfladen og op til Himmelbjergets top er en højdeforskel på ca. 125 meter.

De højeste naturlige punkter i Jer Bjerge og ved Yding Skovhøj lig-



Himmelbjergset

Navnet Himmelbjergset optræder på skrift i 1727, da "Himmelbierrig Kold" nævnes i en retssag efter en kongelig ulvejagt. I 1768 angiver Erik Pontoppidan i "Den Danske Atlas", at Himmelbjergset er nogle tusinde favne højt – og dermed blandt Europas højeste bjerge!

Tidligere var det en udbredt opfattelse, at Himmelbjergset var Danmarks højeste punkt. Efter den første landsdækkende højdemåling i midten af 1800-tallet blev det slået fast, at Himmelbjergets top "blot" lå i 469 fod – svarende til 78 favne eller 147 meter – over havet.

Himmelbjergset opdages

Steen Steensen Blicher udgav i 1833 novellen "Himmelbjergset". Novellens handling tager udgangspunkt i Alling, og Gudenåen krydses i et knobskib inden bjergset bestiges.

Men Blicher havde større intentioner og indkaldte til det første folkemøde på Himmelbjergset i 1839. 500-600 deltog i mødet, og den store succes gav Blicher mod på at skabe en tradition. Da Blicher indkaldte til møde i 1840, opstod der et problem.

Blicher havde ikke fået tilladelse fra stedets lokale ejer, og en avisefejde mellem ejeren og Blicher var medvirkende til, at kongen, Christian 8., under en Jyllandsrejse i 1840 købte Himmelbjergset til det danske folk.

Det var også under Jyllandsrejsen i 1840, at idéerne om en papirfabrik og en ny handelsplads ved Silkeborg blev skabt, og en ny by opstod hurtigt nær Himmelbjergset.

I 1861 satte papirfabrikens direktør Michael Drewsen Hjejlen i drift som turistbåd. Hjejlen sejler fortsat sammen med en flåde af nyere turistbåde på ruten Silkeborg-Himmelbjergset med forbindelse til Ry.

Jernbanen Skanderborg-Silkeborg åbnede i 1871. Omkring Ry Station og Ry Gæstgiveri opstod også hurtigt en ny by, hvorfra gæster og malere indtog naturen.

Man kan kombinere en vandretur på Himmelbjerggruten med toget eller turistbådene. Og turen kan forlænges til Aarhus via Skanderborg ad Vandruten Aarhus-Silkeborg.